بەڕێز بەرهەم ساڵەح دەست بەجێ داوای لێبوردن بکە !!! … عەلی مەحموود محەمەد

15 ساڵی تەواوە، لە پای ئەو تاوانانەی عێراق بەرامبەر بە خەڵکی کوردستان لە رابردوودا ئەنجامی داوە، داوا دەکرێت سەرۆك كۆماری عێراق وەك رەمزی باڵای وڵات داوای لێبوردن بکات، ئەرکی جەنابی تاڵەبانی و بارزانی بوو، لەو مانگە سەرەتاییەی دوای روخانی سەدام بونە سەرۆك كۆماری عێراق بە پێی پیتی ناوەكانیان، دەبوایە ئەو ئەرکەیان جێبەجێ بکردبایا، دواتر بەڕێز فوئاد مەعسوم، دواتر بە دوو خول بەڕێز تاڵەبانی سەۆك بوو، دەیان جار ئەم داوایەی بەرەو رو كرایەوە، وەڵام هەر نەبوو، بەڕێز مەعسومیش هات، داواكارییەكە روو لەویش ساڵ لە دوای ساڵ هەر بەردەوامە، ئەویش هەر بێدەنگ بوو، هەموو نەیانتوانی بە ئەرکی خۆیان هەڵستن و سەروەرییەك بۆ مرۆڤایەتی و مێژوو تۆمار بكەن، تەنها بۆ كورد نا بەڵكە بۆ مرۆڤایەتی، ناویان لە ریزی ئەوانەدا تۆمار بکرێت لە وڵاتانی خۆیان بەو شێوە هەڵوێستە هەڵستاون،لەم مەڵبەندەی جینۆسایدە کە ناوی رۆژهەڵاتی ناوەڕاستە و ئەم وڵاتەی ئێمە کە ناوی کوردستانە، شوێنێك پنتێك نییە بۆ لێبوردەیی مرۆڤەكان، روباری خوێن، دنیایەك هەڵە، وەحشیەت بونەتە بەشێك لە كلتوری ئێرە.

مێژوویەك ئێمە دەبەستێتەوە بەم وڵاتانەوە لە ناو خوێن و ئێسك و پروسکدا غەرق بووە، بە سڕینەوەی ئەو تاڵیانە پێویستمان بە داد پەروەرییە، دادپەروەری و ئاشتەوایی پێکەوە گرێدراون، بە بێ یەکەم ئەنجامدانی دووەم زەلالەتە و هەرگیز بەدی نایەت، وەك ئەوەی سیاسییەكانی كورد لەمەۆدا دەیکەن، لێبوردەیی هەموو كات دوای دان نان بە راستییەكان و تاوانەكان و دادپەروەری دێت، تاوانبار و قوربانییەكان لە ئاوێنەی دەرخستنی هەقیقەت و راستییەكانی رابردوەوە وەك ئەوەی هەن دەردەكەون نەك وەك ئەوەی لە تاوانەكانی رابردوو بشورێنەوە، كارێكی زۆر ناشایستەو ناڕەوایە داوا لە قوربانیانی تاوانەكان بكرێت ئاشتەواویی بكەن، لە کاتێکدا هەشتا دادوەری بۆ ڕۆڵی خۆی هەڵنەسابێت و دان بە راستییەكان و هەقیقەتی تاوانەكان نەنرابێت و تاوانباران دادگایی نەکرابێتن لە پێناو رزگار نەبوون لە سزاو بە دکۆمێنت كردنی تاوانەكان و دەرخستنی راستییەكان و نووسینەوەی رووداوە تاڵەكان !!.

لە ئەزموونی خوارووی ئافریقیاوە فێر بین کە “باسکردنی سەرچاوەی تاوانەکان، دانپێنان، قەرەبووکردنەوە، دان نان بەو تاوان و کارەساتانەی لە رابردوو روویان داوە، هەندێك جار زۆر پڕ بایەخترە لە زانینی حەقیقەتەکانی بابەتەکە، ئەگەر چی مەرج نییە هەموو ئەو کەسانەی کە ئازاریان چەشتووە پێویستیان بە داوای لێبوردن کردن هەبێت بەشێوەیەکی ڕەسمی تا ناکۆکیەکان ڕابردوو لەبیر خۆیان ببەنەوە، لێکۆڵینەوە لە پرۆسەی لێخۆش بوونی “کۆمسیۆنی حەقیقەت و پێکهاتنەوە لە باشووری ئافریقا” ئەوە پیشان دەدات کە قەبوڵکردنی سەرەنجامەکان تا ئەندازەیەکی زۆر زیاد دەکات، کاتێك قوربانیان ی ان کەسوکاری قوربانیەکان دانپێنانێك و داوای لێبوردنێکی شەرعیان پێ دەگات.

“پێکهاتنەوە –چارلس ڤیلا –ڤیسیستۆ”. قەرەبووکردنەوە تەنها پاداشتی مادی نییە لە بەرامبەر ئەو زیانانەی لە قوربانیان کەوتوونە, بەڵکە خۆی لە پاداشتی مادی یان ڕەمزی یان پێکەوە دەبینێتەوە, ڕەنگە پاداشتی دارایی بێت یان پۆزش و داوای لێبوردنکردن بێت لە قوربانیان یاخود هەردووکیان پێکەوە, نا بێت لە یادمان بچێت ک□ ب□ژاردن هەم قەرەبووکردنەوەیە و هەم پەیمانیشە بۆ دوبارە نەکردنەوەی تاوانەکانی ڕابردوو لە ئایندە, ئێمە لەم مەڵبەندی جینۆسایدە پێویستمان بەمەیان زیاتر کە روداوەکان رابردوو دوبارە نەکرێنەوە, وەك دەبینین بەردەوام لەناو بازنەکەداین, لە کاتێکدا نە قەرەبو کراوینەتەوە نە داوای لێبوردنیشمان لێکراوە, نە وڵاتیش بۆتە ئەندامی دادگای تاوانی نێو دەوڵەتی, بۆیە روداوەکان لە ژینگەیەکی وادا ئاساییە دوبارە ببنەوە, وەك بەردەوام دوبارە دەبنەوە لە شەنگالەوە بۆ دوز و لە داهاتووشدا بۆ ناوەکانی دی, راستە ئەمانە رابردوو ناگۆڕن و ژیان بۆ قوربانیان ناگەڕێننەوە, وەلێ ژیان بۆ داهاتوو دور لە تاوان زەمانەت دەکەن .

قەرەبووکردنەوە کەرامەتی مرۆڤایەتی و هەندێك لە زیانە مادییەکان دەگەرێنێتەوە بۆ قوربانیان, بۆ ئەوانەی مافیان پێشێل کراوە, بۆیە مافی قەرەبوو مافێکی بێ ئەملاو ئەولای سازش هەڵنەگرتنی قوربانیانی کوردستانە, کەسیش بۆی نییە بە ناویانەوە ئەو سازشە بکات ئەگەر لە ترۆپکی دەسەڵاتیش بێت, دەبێت تەنها خۆیان لە بەرامبەر ئەو زیانانەی پێیان گەیشتووە بەم کارە هەڵبستن.

دەوڵەتی ئەنجامدەری تاوان کە عێراقە نا بێت لە بەرپرسیارێتی کارەکانی ڕابردووی تاوانەکان هەلبَێت, عێراقی ئێستا کە داوای لێبوردن دەکات و قەربووی قوربانیان دەکاتەوە, لە بەر ئەوە نییە

بەرپرسە لە تاوان و هەڵەکان ڕابردووی سەدام, بەڵکە لە بەر پابەند بوونیەتی بە بەرژەوەندی گشتییەوە و کارکردنیەتی بە دووبارە تێکەڵکردنەوەی قوربانیەکان بەکۆمەڵگاو گەڕاندنەوەی کەرامەتە بۆیان و متمانەیان دەداتێ بەوەی عێراقی داهاتوو ئەوەی رابردوو نییە, لە تاوانەوە گواستراوەتەوە بۆ پێزش هێنانەوە, لە ئەنجامدانی جینۆسایدەوە هاتەتە سەر واژۆکەرانی پەیماننامە نێودەوڵەتیەکانی بەرپرسیارێتی لە بەرامبەر تاوانە مەزنەکان, تا ئەمانە نەکات یانی دوبارە بونەوەی تاوان لەکات و ساتدایەو هیچ گۆڕانکارییەك نەکراوە.

بە داوی لێبوردن کردن بەرپرسیارێتی هەڵگرتنی ئەو تاوانە گەورانەی لە ڕابردوودا ئەنجامدراون , تاکە زەمانەتی هاوسەنگی ڕاگرتنە لە نێوان مافی قوربانیان و بەرپرسیارێتی تاوانکاران , دەوڵەت بەردەوام دەبێت لە هەڵگرتنی بەرپرسیارێتی سیاسەت و کاری فەرمانڕەواکانی پێشووی خۆی, ئەو بەرپرسیارییەتییە مانای تاوانبار بوون ناگەیەنێت , بەڵکە خۆ پاککردنەوەو شۆردنەوەیە لێی , پاککردنەوەی دەوڵەت و خودە لەو ڕابردووە تاڵە خوێناوییە پڕ لە تاوانە کە لەم وڵاتە رویانداوە ,ئەمە لە باشووری ئافریقیا و شیلی و ئاڵمانیاو ..تەواوی ئەو وڵاتانەی گۆڕانکاری تیایاندا ئەنجامدرا لە پاش دەسەڵاتی نازیز م ئاپارتاید و دیکتاتۆریەت پەیرەو کرا, کوردیش چاوەڕوانی دەکات لە ئێراقی نوێ کە ئێستا ئەوەی بەڕێز سەرۆکین ببێتە پرنسبێکی دەسەڵاتدارییەتی داهاتوو .

سەرۆکی شیلی لاگۆس هەڵستا بە ناردنی نامەی پاساو هێنانەوەی کەسی یان داوای لێبوردنکردن بۆ سەرجەم کەسوکاری قوربانیانی دەست ڕژێمی سەربازی پێشوو بە سەرکردایەتی بینۆتشە, ئەم پرۆسەیە لە ساڵی 1996 ەوە بۆ 2008 درێژەی کێشا, کەچی خۆی و بیروباوەڕەکەی قوربانی و نەیاری ئەو دەسەڵاتە بوون کە تاوانی ئەنجام دابوو, ئەو نامانەی ناردی بۆ سەرجەم قوربانیان ئەویان نەکردە تاوانبار, بەڵکە نامەکانی وڵاتی لە تاوانەکانی بینۆتشەی تاوانبار شوشتەوەو ناشرینیەکانی پاککردەوەو خۆشی بردە ریزی سەرکردە مەزنەکانەوە, بۆیە دەبێت عێراق لە تاوانەکانی سەدام حوسێن بشۆردرێتەوە.

قوربانیانی دەستی ڕژێمی نازی ئاڵمانیاش, لە پاڵ قەرەبووی مادی, هەر یەکەیان نامەی سەرۆك کۆمار”یوهانز راو” یان پێگەیشت , کە لە نامەکەیدا داوای لێبوردنی لە قوربانیانی دەسەڵاتی نازی هیتلەر کردبوو.”تعويز العمال الاسترقاقيين والقسريين فى المانيا النازية- یونامی “, لە دوا هەڵوێستیشدا بڕیار درا جووە جەزائیرییەکان کە

زۆرینەیان لە فەرەنسا دەژێن لە مەحرەقە رزگاریان بووە هەر یەكەیان بە 2300 ئیرۆ قەرەبوو بكرێنەوە .

لە تەیموری ڕۆژهەڵاتیش گەل داوای قەرەبووی ماوەی داگیركاریشی كردەوە لە دەسەڵاتی ئەندەنوزی , نەك تەنها قەرەبووی پێشێلكارییە گەورەكان, ئەمەش بۆ كورد جێگای هەڵوێستەیە و پێویستە كاری لەسەر بكرێت, لە ماوەی رابردوودا بێ ویستی خۆی داگیر كراوەو سامانەكەی تاڵان كراوە.

شیراك سەرۆكی كۆچكردوی فەرەنسا داوای لێبوردنی كرد ل□ □ ب□رامبەر گرتنی 13 هەزار جولەكە لە پرۆسەی ئەلفیل دیف لە ساڵی 1942 لە میانی جەنگی جیهانی دووەم و پاشان بە كۆمەڵ كوشتنیان لە لایەن هیتلەرەوە.هەرچەندە ماكرۆن سەرۆكی فەرەنسا سەبارەت بە جەزائیر وتی نە ئینكار كردن وە نە داوای لێبوردن كردن, لێ ئەنجومەنی یاسایی فەرەنسا لە 8ی شوباتی 2018 بڕیاریدا هەموو قوربانیانی جەنگی نێوان ساڵانی 1954 بۆ 1962 كە لە جەزائیر دەژیان لەوكاتە قەرەبو بكرێنەوە, هەرچەندە هێشتا فەرەنسا دانی بە هەقیقەتی یاسایی تاوانەكانی خۆی لە جەزائیر نەناوە كە ملیۆن و نیوێك قوربانی لێكەوت□وە.

لە سیرالیۆنیش لە ساڵی 2010 سەرۆكی وڵات بە شێوەی فەرمی داوای لێبوردنی لەو ژنانە كرد كە قوربانی ململانێ چەكدارییەكان بوون , لە كەمبۆدیا سەرباری ئەوەی ناوی قوربانیان لەسەر ماڵپەڕی دادگای نێونەتەوەیی كەمبۆدی بڵاو كرایەوە داوای لێبوردنیشیان لێكرا, لە 23ی ن□ق□مبەری 2011 ەش ئەردۆگان بە فەرمی لە بەرامبەر تاوانی جینۆسایدی دەرسیم لە بری دەوڵەتی تورك بە شێوەی زارەكی داوای لێبوردنی كرد, داوای لێبوردنەكان پێویستە بە نوسراوبن و بڕیاری فەرمییان بۆ دەرچێت و هەڵوێستەكان دوربن لە بەرژەوەندی سیاسی, ئەگەر ما□□□ و□ك تاوان دەكات ئەوا پێویستە دان بە جینۆسایدی ئەرمەنیەكانیش بنێت و كۆتایی بە نكۆڵی كردن بهێنێت, كۆتایی بەو شەڕە سەختەی ل□ بەرامبەر دەرخستنی حەقیقەتی یاسایی كۆمەڵكوژی ئەرمەن گرتویەتیە بەرو ملكەچی حەقیقەتە مێژوییەكان بێت, تۆنی بلێر سەرەك وەزیرانی پێشوی بەریتانیا داوای لێبوردنی لە سەردەمی كۆیلەداری و ماندێلاش داوای لێبوردنی لە قوربانیانی كردارە سەربازییەكان كرد.

لە ساڵی 1998 دا بیل كلنتۆن لە سەردانی بۆ وڵاتی رواندا داوای لێبوردنی كرد لە رواندییەكان, بەهۆی هەڵوێستی حكومەتی

ئەمەریکاەوە لەو گەل کوژیانەی لەو وڵاتە رویان دا, شینزۆ ئەبی سەرۆك وەزیرانی ژاپۆن, رەتی کردەوە سەبارەت بە دۆسیەی ژنانی رابواردن داوای لێبوردن لە کۆریەکان بکات, وەلێ سەرۆك وەزیرانی ژاپۆن تۆمیشی مۆرایاما لە 15ی ئۆگستسی 1995 بە بۆنەی 50 ساڵەی کۆتایی جەنگی جیهانی دووەمەوە لە بەیاننامەیەکدا داوای لێبوردنی لە هەموو ئەوانە کرد چ وڵا تەکەیانی داگیر کردووە وە یان وڵا تەکەی لە میانی جەنگدا زیانی پێ گەیاندوون, لە فبرایری 2008دا سەرۆك وەزیرانی پێشوی ئوسترالیا داوای لێبوردنی کرد لە هەمبەر تاوانێك کرد کە بەرامبەر هاووڵاتیانی رەسەنی ئوسترالیا بە تایبەت دزینی 17000 لە منداڵەکانیان, لێ سەرۆك وەزیرانی نەمسا سیباستیان کۆرتز داوای لێبوردنی کرد سەبارەت بە پێشوازیکردنی وڵا تەکەی لە سوپای هیتلەر.
حکومەتی راستگەرای پۆڵەندا سزای 3 ساڵی دانا بۆ ئەوانەی پۆڵەندیەکان بە هاوبەش دادەنێن لە تاوانی هۆلۆکۆست و دان دەنێن بە رۆڵیان لە تاوانەکە, ئەمەشیان بە داکۆکی لە کەرامەتی نیشتمانی دانا, بۆخۆی ئەمەش داکۆکیە لە هاوبەشانی تاوانەکانی نازیەت, ئەمەو نموونەی زۆری دیکە .

ئەو قەرەبوە مادیانەی بە بێ یاسا و ئاشکرا کردنی ڕاستیەکان و داوای لێبوردنکردن لە لایەن دەوڵەتی بکەری تاوانەوە دەبەخشرێت وەك خوێن بایی و هەوڵی کڕینی دەنگی قوربانیان تەمەشا دەکرێت لە بڕی سڕینەوەی رابردووی خوێناوی , کورد پێویستی بە خوێن بایی عێراق نییە, بەڵکە چاوەڕوانی ئەوەیە دەوڵەتی بکەری تاوان بە فەرمی لە رێگای سەرۆکەکەیەوە بە بڕیاری رەسمی داوای لێبوردنی لێ بکات, بەڕێز بەرهـەم ساڵەحیش کە هەنووکە لە سەروی فەرمەنڕەوایی ئێراقەوەیە ئەرکە لەسەری بەمکارە هەڵبستیت و وەك ئەو سەرۆکانەی ئاماژەمان بە ناوەکانیان دا بە ناوی دەوڵەتی عێراقەوە نامە بۆ یەك بە یەکی قوربانیانی جینۆساید لە کوردستان و عێراق بە تایبەتی و سەرجەم قوربانیان بە گشتی بە بێ جیاوازی نەتەوەیی و ئاینی بنێریت, ئەمە وەك تاك وەك نەتەوەش داوای لێبوردن لە کورد و تورکمان و ئاشور و کلدان و شیعە و کریستان و ئێزیدی و سائیبە ….
بکرێت, هیوادارم بەم ئەرکە هەڵبستێت و هەڵەکانی تاڵەبانی و بارزانی و مەعسوم دوبارە نەکاتەوە.چاوەڕوانین هەموو قوربانیانی جینۆساید و تاوانی جەنگ و تاوانی دژ بە مر□قایەتی و پێشێلکاری گەورە لە کوردستان و عێراق لە جەنابی سەرۆکەوە نامەی داوای لێبوردنیان پێ بگات لە زوترین ما□□دا, ئەوە گەورەترین پەیام و بەرزترین دڵنەوایی و چاکترین هەنگاوی پاککردنەوەی رابردووە,

ئەگەر بەو ئەرکە هەڵنەستن بە ئەرکی ئەخلاقی و ویژدانی خۆتان هەڵنەستاون .